

**O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASI OLIY TA’LIM,
FAN VA INNOVATSIYALAR VAZIRLIGI**

**O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASI
SOG‘LIQNI SAQLASH VAZIRLIGI**

**ABU ALI IBN SINO NOMIDAGI
BUXORO DAVLAT TIBBIYOT INSTITUTI**

Buxoro davlat tibbiyot instituti
rektori prof. Sh.J.Teshayev

“28” 08 2025 yil

**LOTIN TILI VA TIBBIY TERMINOLOGIYA
O‘QUV DASTURI**

Bilim sohasi: 900000 – Sog‘liqni saqlash va ijtimoiy ta‘minot
Ta‘lim sohasi: 910000- Sog‘liqni saqlash
Ta‘lim yo‘nalishi: 60910200 –Davolash ishi

Tuzuvchilar:

Davlatova M.H.	BDTI o‘zbek tili va adabiyoti, rus va ingliz tili kafedrası mudiri
Ashurbayeva R.Q.	BDTI o‘zbek tili va adabiyoti, rus va ingliz tili kafedrası dotsenti
Norova M.F.	BDTI o‘zbek tili va adabiyoti, rus va ingliz tili kafedrası dotsenti
Xolova M.B.	BDTI o‘zbek tili va adabiyoti, rus va ingliz tili kafedrası assistenti

Taqrizchilar:

Ichki taqrizchilar:	BDTI o‘zbek tili va adabiyoti, rus va ingliz tili kafedrası dotsenti
Abdullayeva D.A.	BDTI o‘zbek tili va adabiyoti, rus va ingliz tili kafedrası dotsenti
Nazarova D.I	BDTI o‘zbek tili va adabiyoti, rus va ingliz tili kafedrası dotsenti
Tashqi taqrizchilar:	BuxDU ingliz tilshunosligi kafedrası dotsenti
Umurova X.H.	

O‘quv dasturi Buxoro davlat tibbiyot institutida ishlab chiqilgan.

Fanning o‘quv dasturi Buxoro davlat tibbiyot institutining
“__09__”__08__2025 yildagi__ __-sonli buyrug‘i bilan tasdiqlangan.

Fan/Modul kodi	O'quv yili	Semestr	ECTS/Kreditlar	
LTTT1104	2025/2026	1	4	
Fan/Modul turi	Ta'lim tili		Haftadagi dars soatlari	
Majburiy	O'zbek		4	
1.	Fan/Modul nomi	Auditoriya mashg'ulotlar (soat)	Mustaqil ta'lim (soat)	Jami yuklama (soat)
	Lotin tili va tibbiy terminologiya	60	60	120
2.	I. FanModulning mazmuni 1.1. Fanni/Modulni o'qitishdan maqsad – talabalarda ta'lim tarbiya, qonun va qoidalardan hamda didaktik tamoyillaridan kelib chiqib, davolash, tibbiy profilaktika va fundamental tibbiyot fakultetlari talabalarining Lotin tili va tibbiy terminologiya modulining asosini o'zlashtirishga, shuningdek bu bilimlarni oilaviy shifokorlik amaliyotida qo'llash, anatomik, klinik va farmatsevtik atamalarni shakllantirish va talabalarga tibbiy atamalarni lotin va yunon dubletlarini o'rganish yo'li bilan yo'naltirilgan o'z kasbiy mahoratlarini kengaytirish va rivojlantirish, ularning kundalik, ilmiy va kasbga oid sohalarda faoliyat olib borishlarida kommunikativ kompetensiyalarini shakllantirish. 1.2. Fanning/Modulning vazifalari - talabalarining ko'nikma va malakalarini o'zlashtirgan holda kasbiy ko'nikma va malakalarga ega bo'lishi; talabalarining oilaviy shifokorlik yo'nalishdagi bilimlarini xalqaro standartlarga muvofiq ravishda egallashini ta'minlash; bakalavriyat talabalarini to'g'ri talaffuz qilishga o'rgatish; grammatik formalarni tushunish va atamalarning ma'nosini bilish; mustaqil ravishda lug'atsiz yoki lug'at bilan anatomik, klinik va farmasevtik atamalarni tarjima qila olish va tuzishga qaratilgan. Dastur o'z ichiga nazariy va amaliy bilimlarning kattagina hajmini olgan bo'lib, talabalar tibbiy atamalarni keyingi kurs maxsus modullarida qo'llash, tushunish va tadbiq etishda yordam beradi. II. Fan/Modul o'qitilishining natijalari Fanni o'zlashtirish natijasida talaba: • lotin tili va tibbiy terminologiya modulining xususiyatlari <i>haqida tasavvurga ega bo'lishi; (bilim)</i> • grammatika elementlari (tibbiy atamashunoslikda qo'llaniladigan ot va sifatlarning turlanishi, moslashuv dasturi bo'yicha fe'l, old qo'shimchalar, son va siftdosh) ni; • faol so'z boyligi tarzida 1000-1200 ta leksik va so'z yasash birliklarini			

bilishi va ulardan foydalana olishi; (ko'nikma)

- lotin tilida o'qish va yozish;
- tibbiy-anatomik, klinik, farmatsevtik atamalarni, aforizmlarni lotin tiliga va lotin tilidan tarjima qilish;
- TElar bo'yicha klinik atamalarni tuzish va umumiy mazmunini aniqlovchi topshiriqlarni bajarish;
- asosiy mazmuni bildiruvchi ma'noli qismlarga ajratish;
- farmatsevtik atamalarni tuza bilish;
- retseptlarni savodli yozish ***ko'nikmalariga ega bo'lishi kerak;***
- atamalarni to'g'ri talaffuz qilish;
- ixtiyoriy tibbiy atamalarni tuza olish va tushuntira bilish;
- retseptlarni tez va savodli yoza olish;
- bilim va ko'nikmalar keyingi kurslarda mazkur modulni davomli o'zlashtirish jarayonida mustahkamlanadi va ***malakalariga ega bo'lishi kerak. (malaka)***

III. Asosiy nazariy qism

3.1. Ma'ruza mashg'ulotlari o'quv rejada mavjud emas

IV. Amaliy (seminar, laboratoriya) mashg'ulotlari bo'yicha ko'rsatma va tavsiyalar.

1-mavzu. Tibbiy terminologiyaga kirish. Lotin alifbosi. Unli va undosh harflar. Diftong va digraflar. Harf birikmalari. Urg'u qo'yish qoidalari.

2-mavzu. Ot va uning grammatik kategoriyalari: rod, son, kelishik. Lug'at formasi. Negiz. Moslashmagan aniqlovchi ishtirokida anatomik terminlar strukturasi.

3-mavzu. Sifat va uning grammatik kategoriyalari. Lug'at formasi. Sifatlarning 2 guruhi. Murakkab anatomik atamalar strukturasi. Moslashgan va moslashmagan aniqlovchi ishtirokida anatomik terminlar.

4-mavzu. Sifat darajalari: oddiy va qiyosiy darajalar. Yasalishi, turlanishi va qo'shimchalari. III-turlanish. Ortirma daraja. Yasalishi, turlanishi va qo'shimchalari.

5-mavzu. Otlarning III-turlanishi. Genus masculinum, femininum, neutrum.

6-mavzu. I-V turlanishdagi otlarning va I-III turlanishdagi sifatlarning Bosh kelishik ko'plik (Nominativus pluralis) qo'shimchalari. I-V turlanishdagi otlarning va I-III turlanishdagi sifatlarning Qaratqich kelishik ko'plik (Genetivus pluralis) qo'shimchalari. Son. Tartib va sanoq sonlar. Anatomik terminologiya

bo'yicha umumlashtiruvchi mashg'ulot.

7-mavzu. II bo'lim. Klinik terminologiyaga kirish. Klinik atamalar yasash usullari. Suffiksatsiya va prefiksatsiya usuli.

8-mavzu. Klinik terminlar yasovchi atama elementlar. A'zo va tana qismlarini ifodalovchi yunon - lotin dubletlari. Ilmni, fanni, diagnostik usullarni, davolashni, iztirobni, kasalliklarni ifodalovchi yunon AE lari.

9-mavzu. Yunon - lotin dubletlari. Organlardagi va to'qimalardagi patologik o'zgarishlarni, terapevtik va xirurgik usullarni ifodalovchi yunon atama elementlari.

10-mavzu. Yunon - lotin dubletlari va yakka AElar. To'qimalar, organlar, suyuqliklar, sekretlar, jins hamda yoshni ifodalovchi yunon - lotin dubletlari. Funktsional va patologik holat hamda jarayonlarni ifodalovchi yakka AElar.

11-mavzu. Turli fizik xususiyat, sifat, munosabat va boshqa belgilarni ifodalovchi yakka AElar. Klinik terminologiya bo'yicha umumlashtirilgan mashg'ulot.

12-mavzu. III bo'lim. Farnatsevtik terminologiyaga kirish. Dorivor moddalarning trivial nomlari. Tarkibiy qismchalar. Dori shakllari. Farnatsevtik terminlar strukturasi. Farnatsevtik terminlar strukturasi. Patentlanmagan dori vositalari (Lomonosov Moscow State University, muallif G.V.Petrova)

13-mavzu. Fe'l va uning grammatik kategoriyalari. Standart retseptura formulirovkalari fe'llar bilan. Standart retseptura formulirovkalari ko'makchilar bilan.

14-mavzu. Retsept strukturasi. Retsept yozish qoidalari. Tabletkalar, shamchalar va ko'z plyonkalarini yozishda tushum kelishigini qo'llanilishi.

15-mavzu. Retsepturada kimyoviy elementlar. Kislotalar. Oksidlar. Tuzlar. Retseptda asosiy qisqartmalar. Farnatsevtik terminologiya bo'yicha umumlashtiruvchi mashg'ulot.

16-mavzu: Klinik terminologiyaga kirish. Klinik atamalar yasash usullari. Suffiksatsiya va prefiksatsiya.

17-mavzu: Klinik terminlar yasovchi asosiy atama elementlar (AE).

18-mavzu: A'zo va tana qismlarini ifodalovchi yunon-lotin dubletlari.

19-mavzu: Diagnostik usullarni ifodalovchi yunon atama elementlari.

20-mavzu: Kasallik va patologik holatlarni ifodalovchi atamalar.

21-mavzu: Terapevtik va xirurgik usullarni ifodalovchi terminlar.

22-mavzu: Organ va to'qimalardagi patologik o'zgarishlar terminologiyasi.

23-mavzu: Suyuqliklar, sekretlar va biologik muhitlarni ifodalovchi terminlar.

24-mavzu: Jins va yoshga oid terminlar.

25-mavzu: Funktsional va patologik jarayonlarni ifodalovchi yakka AElar.

26-mavzu: Turli fizik xususiyat, sifat va belgilarni ifodalovchi terminlar.

27-mavzu: Klinik terminlarni tahlil qilish va tuzish (amaliy mashg'ulot).

28-mavzu: Klinik terminologiya bo'yicha umumlashtiruvchi mashg'ulot.

29-mavzu: Farmatsevtik terminologiyaga kirish. Dorivor moddalarning trivial nomlari. Dori shakllari va terminlar strukturasi.

30-mavzu: Retseptura asoslari: retsept yozish qoidalari, fe'llar, kimyoviy elementlar, qisqartmalar va farmatsevtik terminologiya bo'yicha umumlashtirish.

Amaliy mashg'ulotlar: Maxsus jihozlangan auditoriya 3D formatli Pirogov stoli hamda multimedia qurilmalari jihozlari bilan jihozlangan auditoriyalarda har bir akademik guruhga alohida o'tiladi. Mashg'ulotlarda faol va interfaol usullar qo'llaniladi. "Loyihali o'qitish", "Keys-stadi" va boshqa texnologiyalardan foydalaniladi. Tarqatma materiallar va axborotlar multimedia qurilmalari yordamida uzatiladi.

V. Fanni/Modulni o'qitish davomida egallanadigan kompetensiyalar va amaliy ko'nikmalar.

5.1. Fan/Modul davomida egallanadigan kompetensiyalar (nomi, kodi) ro'yxati:

Shaxslararo muloqot va kommunikatsiya (ShM)

Lotin tili va tibbiy terminologiya doirasida bu kompetensiya asosan tibbiyotda aniq, qisqa, tushunarli, madaniyatli va ilmiy asoslangan muloqot qilish qobiliyatini shakllantirishni anglatadi:

1. Jamoada, hamkasblar bilan, boshqa yo'nalishdagi mutaxassislar bilan muloqot qilganda ShM ko'nikmalarini qo'llash;
2. Tibbiy atamalar orqali aniq va to'g'ri fikr bildirish;
3. Bemor bilan suhbatda tibbiy terminlarni soddalashtirib tushuntirish.

Shaxsiy rivojlanish (ShR)

1. Shaxsiy kompetentlik doirasida ishlash, o'zining funksional majburiyatlarini bajara olmaslik sabablarini bilish.
2. Qarorlarni qabul qilishda hamkasblarda ishonch hissini oshiruvchi ishonch va javobgarlikni namoyon qilish.
3. Odob-ahloq me'yorlarini bilish, stressni boshqara olish, qaror qabul qilish, o'z imidji ustida ishlash qv nizoli holatlarni boshqara olish.

Uzluksiz kasbiy rivojlanish (UKR)

1. O'z bilimi va ko'nikmalarini uzluksiz oshirib borish.

5.2. Fan/Modul davomida egallanadigan amaliy ko'nikmalar ro'yxati:

1. Tibbiy atamalarni to'g'ri talaffuz qilish:

- Lotincha, yunoncha asosli terminlarning fonetik talaffuzini mashq qilish,
- Orfoepik qoidalarni o'zlashtirish.

2. Terminlarni morfologik tahlil qilish:

- Ortoepik qoidalarni o'zlashtirish,
- So'z yasovchi elementlar ma'nosini tahlil qilish

Masalan: gastroenteritis = gastr/o + enter/o + -it is.

1. Anatomik va klinik terminlarni yozma va og'zaki tarzda qo'llash:

- Anatomiya atlasiga qarab a'zolarining lotincha nomlarini aytish va yozish,
- Klinik holatni tibbiy terminlar bilan bayon qilish.

4. Tibbiy hujjatlarni to'g'ri o'qish va to'ldirish:

- Retsept, yo'llanma, tashxis varaqasini o'rganish;
- Tibbiy hujjatlarda ishlatiladigan qisqartmalarni (abbreviaturalarni) aniqlash va talqin qilish.

VI. Mustaqil ta'lim va mustaqil ishlar

Mustaqil ta'lim uchun tavsiya etiladigan mavzular:

1. Lotin tili tarixi
2. Zamonaviy tillarda lotinshunoslik
3. Rim sonlari
4. Rim kalendarining kelib chiqish tarixi
5. Klinik atamashunoslikda qo'llaniladigan prefiksatsiya va suffiksatsiya
6. Gippokrat qasamyodi
7. Tibbiyot va san'at
8. Tibbiyot emblemalari
9. Tibbiyotda lotin - yunon mifologiyalari
10. Yunon-lotin epigrammalarida tibbiyot va salomatlik
11. Poytaxt muzeylarida qadimiy madaniyat va fan
12. Zamonaviy xalq tabobati usullari
13. Qadimgi Rim faylasuflari, yozuvchilari va shifokorlari
14. Anatomik iboralarning tarjimasini
15. Rim va Gretsiyada davolashning qadimiy usullari
16. Antik davr tabiblari
17. Qadimgi Gretsiya va Rimda jarrohlik usullari
18. Antik davr texnologiyalari
19. Qadimgi Gretsiyada kosmetologiyaning qo'llanilishi
20. Zamonaviy kosmetologiya
21. Retsept tarixi
22. Dorivor o'simliklar
23. Zamonaviy tibbiyot texnologiyalari
24. Lotin-yunon atamalarining tibbiyotdagi o'rni
25. Lotin tilida anatomik atamalarning kelib chiqishi va ma'nosi
26. Klinik atamashunoslikda yunon tilining o'rni
27. Qadimgi Yevropa va Osiyo tabobatining usullari, o'xshashligi va farqlari
28. Tibbiy terminologiyada maqol va matnlarning ahamiyati
29. Professional tillar va ularning milliy tilda asosiy xususiyatlari
30. Ibn Sino Yevropa olimlari talqinida

Tavsiya etilayotgan mustaqil ishlarning shakllari:

Fan bo'yicha tavsiya etilayotgan mustaqil ishlar modul tizimida turli xil shaklda amalga oshiriladi:

- berilgan mavzu bo'yicha axborot (referat) tayyorlash;
- fanning bo'limlari yoki mavzulari ustida maxsus yoki ilmiy adabiyotlar

(monografiyalar, maqolalar) bo'yicha ishlash va ma'ruzalar qilish;

- krossvordlar tuzish va yechish;
- mavzu yuzasidan tahliliy ma'lumot (esse) tayyorlash;
- kurs ishi (loyihasi)ni bajarish;
- aniq mavzu bo'yicha tahliliy taqdimot (prezentatsiya) tayyorlash;
- berilgan masalaga aniq yechim topish va uni tahlil etish;
- berilgan muammoni keng tahlil qilish, unga ta'rif va xulosalarni berish; berilgan mavzuni chuqur o'rganish va yuqori darajada tahlil qilish;
- kasallik tarixini himoya qilish, ekspertiza bayonnomasini tayyorlash;
- amaliyotdagi mavjud muammoning yechimini topish, test, munozarali savollar va topshiriqlar tayyorlash orqali loyihalar ishlash ko'nikmasini shakllantirish;
- ilmiy maqola, tezislar va ma'ruza tayyorlash.

Mustaqil ishlar asosan kommunikativ kompetensiyani takomillashtirishga qaratilgan bo'lib, terminlarni yodlash, to'g'ri talaffuz qilish, o'qish va yozish bo'yicha talabalar bilimlarini takomillashtirish maqsadida qo'shimcha manbalar, masalan, o'tilgan mavzular bo'yicha referatlar tayyorlash, kutubxona va internet ma'lumotlaridan foydalanib, yig'ilgan ma'lumotlar asosida prezentatsiyalar tayyorlash va namoyish qilish maqsadga muvofiqdir. Mustaqil ish savol-javob va bahs-munozara shaklida baholanadi.

Mustaqil ta'lim va mustaqil ishlarni tashkil etish bo'yicha umumiy ko'rsatma va tavsiyalar:

Fan bo'yicha mustaqil ish auditoriya va auditoriyadan tashqari o'tkaziladi.

Talaba mustaqil ishni tashkil etishda quyidagi shakllardan foydalaniladi:

- auditoriya mashg'ulotlaridan tashqari trenajyor, mulyaj va simulyatsion zallarda/markazlarda tasdiqlangan amaliy ko'nikmalarni pedagog nazoratida son va sifat jihatdan bajarish va amaliy ko'nikmalarni o'zlashtirish daftarlarida aks ettirish;

- aholi orasida sog'lom turmush tarzini targ'ib qilish, bolalarning yoshi va sog'lig'iga bog'liq ovqatlantirish tamoyillari haqida suhbat va ma'ruzalarni o'tkazish;

- o'tilgan mavzuni chuqur o'rganishlari uchun darslik, o'quv materiallari bilan faol ishlash;

- ma'ruza, amaliy mashg'ulotlar va imtihonlarga oldindan tayyorgarlik ko'rish;

- fan (modul)lar bo'yicha mustaqil ta'lim topshiriqlarini belgilangan muddatlarda taqdim etish;

- mustaqil ta'limni topshirish muddati o'tgach vazifalar qabul qilinmasligini, mustaqil ta'lim topshiriqlarini bajarishda plagiat (ko'chirmakashlik)ga yo'l

qo'ymaslikni doimo yodda tutish;
- kichik guruhlarda hamkorlikdagi mustaqil ta'lim topshiriqlarini bajarishda jamoaning umumiy maqsadiga mos harakat qilish, o'ziga yuklatilgan vazifalarni o'z vaqtida bajarish.

VII. Fanni/Modulni o'qitishda qo'llaniladigan ta'lim texnologiyalari va metodlari

- 3.
- Interfaol o'yinlar;
 - Seminar (mantiqiy fikrlash, tezkor savol-javoblar);
 - Guruhlarda ishlash;
 - Taqdimotlarni kiritish;
 - Individual loyihalar;
 - Jamoa bo'lib ishlash va himoya qilish uchun loyihalar;
 - Keys texnologiya, muammoga asoslangan ta'lim (PBL, CBL, POL)

VIII. Kreditlarni olish uchun talablar:

- 4.
- Fanga oid nazariy va uslubiy tushunchalarni to'la o'zlashtirish, tahlil natijalarini to'g'ri aks ettira olish, o'rganilayotgan jarayonlar haqida mustaqil mushohada yuritish va nazorat uchun berilgan vazifa va topshiriqlarni bajarish, nazorat turlari bo'yicha yozma, og'zaki, test topshiriqlarini muvaffaqiyatli topshirish.

IX. Asosiy va qo'shimcha o'quv adabiyotlar hamda axborot manbalari ro'yxati

9.1. Asosiy adabiyotlar ro'yxati:

- 5.
1. Rustamova S.Sh., Saydullayeva M.A., Lotin tili va tibbiy terminologiya. Darslik. Toshkent. 2023-yil.
 2. Чернявский М.Н. Латинский язык и основы медицинской терминологии. Учебник. Москва. 2007 г.
 3. Рустамова С.Ш., Сайдуллаева М.А., Кахорова М.А. Латинский язык и медицинская терминология Учебник. Ташкент. 2024 г.

9.2. Qo'shimcha adabiyotlar ro'yxati:

1. Петрова Г.Вс. Латинский язык и медицинская терминология: учебник / Г.В с. Петрова. – М.: ГЭОТАР-Медиа, 2019. – 560 с.
2. Turdiyeva K., Namraqulova M., Berezovskaya R., Mahkamov M. Tibbiy terminologiya bo'yicha o'quv qo'llanma. Toshkent. 2018-y.

3. Turdiyeva K., Berezovskaya R., Hamraqulova M., Mahkamov M. Tibbiy terminologiya bo'yicha o'quv qo'llanma. Toshkent. 2016-y.
4. Rustamova S.Sh., Saydullayeva M.A. Lotin tili va tibbiy terminologiya. O'quv qo'llanma. Toshkent. 2023-yil.
5. Z.Sh.Akramova, Sh.M.Shirinqulova, Sh.E.Abrayeva, M.M.Primova Lotin tili va tibbiy terminologiya fani bo'yicha o'quv qo'llanma. Tibbiyot nashriyot matbaa uyi. - 104, 2023-yil.
6. Sh.E.Abrayeva, O.A.Hazratqulova Lotin tili va tibbiy terminologiya nomli o'quv qo'llanma. Tibbiyot nashriyot matbaa uyi. -152, 2024-yil.
7. Sh.E.Abrayeva Lotin tili va tibbiy terminologiya nomli elektron o'quv qo'llanma. Tibbiyot nashriyot matbaa uyi. -152, 2025-yil.
8. Abrayeva Shahnoza Esonovna. Retsept strukturasi. retsept yozish qoidalari. tabletka, shamchalar va ko'z plyonkalarini yozishda tushum kelishigining qo'llanilishi. O'quv-uslubiy qo'llanma. Toshkent. 2024-yil.
9. Мухаммедова О.А. Клиническая терминология. Учебно-методическое пособие. Ташкент. 2024 г.
10. Saydullayeva M.A. Ot va uning grammatik kategoriyalari. Lug'at shakli. Negiz. Moslashmagan aniqlovchi. Tibbiyot oliy ta'lim muassasalari talabalari uchun o'quv-uslubiy qo'llanma. Toshkent. 2024-yil.

9.3. Internet saytlari:

1. www.gov.uz – O'zbekiston Respublikasi hukumat portali.
2. www.lex.uz - O'zbekiston Respublikasi Qonun hujjatlari ma'lumotlari milliy bazasi.
3. www.tma.uz
4. www.ziyonet.uz
5. www.info@tma.uz
6. [www.info @minzdrav.uz](http://www.info@minzdrav.uz)
7. <https://books.google.co.uz>
8. <http://latin-online.ru/sbornik/>
9. www.meddean.luc.edu
10. <http://knigi.tor2.org/>
11. www.moodle.sammi.uz
12. <http://elib.bsu.by/>
13. <http://www.gumer.info/>
14. <http://sovtor.org/>

Sektor bo'lim boshlig'i

O. B. Rahmatov

Tibbiyot fakulteti dekani

D.K.Xudoyberdiyev

Kafedra muduri

M.H.Davlatova

